

Sovint les disfresses serveixen per mostrar veritats amagades

Centelles i la Festa del Pi

"Avui" (8.2.03) p. 17

JORDI CASTELLANOS

La vida dels pobles de vegades és difícil d'enquadrar en esquemes massa rígids. Els que, en els dies d'avui, tenim la vida més o menys resolta, tenim cotxe, nevera i podem pagar impostos (que no som pas tots els que vivim a les nostres terres), oblidem sovint tot allò que s'amaga darrere moltes de les celebracions festives. Pensava això veient la nombrosa colla de galejadors que disparaven trabucades, com més i més fortes millor, pels carrers de Centelles el passat dia 30 de desembre. Era, en forma més o menys virtual, diríem, una autèntica demostració de força, que eixordava els assistents tot i portar les oïdes ben protegides amb tant de cotó fluix com t'hi podies entaforar. Diuen que els primers documents sobre la Festa del Pi són de mitjan del segle XVIII i diuen també que la sorollosa exhibició representava una demostració dels centelles davant dels pobles veïns pel privilegi de portar armes de foc. I és que Centelles havia combatut a favor de Felip V i li havia estat concedit el títol de "fidelíssima vila de Centelles". I, certament, darrere els galejadors, vestits com pagesos mudats amb barretina i disparant salves, hi havia alguna cosa d'aquells antics combatents: la festa recordava les velles revoltes pageses i, en l'orgull de qui deixa anar trets a tort i a dret, hi havia com una mena de demostració d'una actitud de bel·licositat eterna. Els combatents d'avui s'hi jugaven ben poques coses, però molts dels seus avantpassats havien pres l'arma per lluitar pels seus drets i per morir, si calia, per poder viure. Els galejadors i algunes galejadores, de totes les edats, disparaven amb actitud desafadora, a veure qui feia més soroll. I, tanmateix, aquests vells trabuc de ben poc serviren avui: la revolta no passa de fer molt

de soroll per no res. Però alguna cosa té encara que corprèn.

Un dels trets més distintius dels galejadors és la barretina, que, festiva, dóna color a una festa que amb les trabucades ofega la música d'una petita banda que amb prou feines es fa sentir. Festa? Que lluny som dels ritmes calents de les rues carnavales. Enmig de l'hivern, el fred no perdona ningú, els galejadors desapareixen sense ordre, ara aquí, ara allà, i fins i tot quan s'ordenen a la Plaça Major en una successió impressionant de trabucades o amb un tro a l'uníson, cap sensualitat no aflora, llevat d'aquesta cresta vermella i cridanera: la barretina. Davant de tantes barretines, em preguntava: on som? A la "fidelíssima vila" o enmig dels revoltats del 1687? I és aquí cap on anàvem en començar aquest article: darrere un poble que en la Guerra de

Successió va optar per defensar la causa de Felip V hi havia un conflicte no resolt d'uns anys abans. La història, tan denigrada, ens ha salvat de les simplificacions de bons i dolents i ens ha ajudat a veure els homes i els pobles amb una mica més de complexitat. L'aparentment botiflera Centelles era la població que havia encapçalat la revolta contra la política d'allotjament dels soldats dels terços espanyols arribats després de la Guerra dels Segadors i la primera a oposar-se a la duresa dels tributs que havien de pagar, amb la qual cosa s'havia enfrontat al comte de Centelles, que, pels seus propis interessos, feia costat a la política oficial. Aquesta oposició i la misèria provocada per les

plagues de llagostes dels anys 1685-1687 són a l'origen de la revolta pagesa coneguda com "de les barretines" o "de les gorretes", que va néixer allí i es va estendre per tot Catalunya. El cabdill revoltat contra "el mal govern de Castella" van acabar pactant amb la Corona francesa i, vençuda la rebel·lió, es refugiaren a França. S'entén, doncs, que l'opció botiflera no fos contra els seus conciutadans catalans sinó la lluita per un futur millor. Tot i que les coses, després, com sempre, van venir de través. Les barretines d'ahir eren autèntiques; les d'avui, disfressa. Però de vegades les disfresses serveixen per mostrar veritats amagades.

Tot això pensava davant els arcabussos que anaven disparant. Després, la dansa a la plaça, cerimoniosa, i, davant de l'església, el ball del pi, que puja, dret, les escales i balla, girant ara cap a la dreta, ara cap a l'esquerra, amb un jove galejador enfilat agitant la barretina. Tot

seguit, l'arbre sacrificat és entrat a l'església, és engalanat amb cistelles de pomes i de neules i amb penjolls d'estrelles, i és penjat de cap per avall sobre l'altar, mentre tothom canta l'himne a la Santa Coloma. És un moment sagrat, emotiu, solemne. L'arbre, gairebé immòbil, va ascendent: la força de la terra que mor per renéixer amb nova vida, esdevé el símbol de l'elevació cap a l'esperit. Tota l'ostentació de força d'uns moments abans es concentra ara en aquest desig. La lletra de mossèn Fortià Solà li dóna una forma un punt estantissa:

Coloma, ocell del cel,
güieu vers el camí de les estrelles
a aquest poble fidel.

El pi queda penjat fins al dia de Reis, que serà davallat i les pomes i les galletes seran repartides en un àpat sagrat. Així ho interpreten alguns antropòlegs. El pi mateix serà trossejat i repartit. Tot i que aquest any la Festa ha estat accidentada perquè s'ha trencat la roda del carro i el pi ha entrat al poble ajagut, portat per un tractor, sé que acabo d'assistir a un ritual ancestral que és, alhora, festa de la terra, de l'orgull pagès i, és clar, festa religiosa... Probablement hi ha de tot a la vinya del senyor. Però del que no dubto és de la vitalitat d'una festa que corprèn en la seva mateixa simplicitat: un ritual d'ofertori i sacrifici que, tot i la seva forma festiva, no sé deslligar de la història viscuda, del dolor i de la lluita dels nostres avantpassats.

